

Lärarhögskolan i Stockholm
Institutionen för individ,
omvärld och lärande

KURSPLAN

IPK19N

Fastställd: 2003-12-08

Reviderad: 2004-06-08

Reviderad: 2005-05-31

Versionsnr: 3

Kursplanen gäller fr. o m termin H05

1(9)

SPECIALPEDAGOGIK OCH KOMMUNIKATION II, 20 poäng

Special Education and Communication, 20 Credit Points/30 ECTS

LÄRDOK-kod: IPK19N

1 BESLUT OCH RIKTLINJER

Kursen ingår i inriktningen Specialpedagogik och kommunikation om 40 poäng i ämnet specialpedagogik inom lärarprogrammet och omfattar 20 poäng på nivån 1-40 poäng. Kursen är avsedd för studenter som ämnar avlägga lärarexamen med specialpedagogisk profil om 160 poäng. Kursen vänder sig till studenter som ämnar arbeta med barn/unga/vuxna från 1 års ålder upp till vuxenutbildning (förskola, förskoleklass, grundskola, särskola, specialskola, gymnasieskola, vuxenutbildning).

Kursansvarig institution är institutionen för individ, omvärld och lärande. Kursplanen har godkänts av institutionsstyrelsen för individ, omvärld och lärande 2003-04-09 och fastställts av Nämnden för grundutbildning, forskning och forskarutbildning vid Lärarhögskolan i Stockholm 2003-12-08. Revidering av kursplanen är beslutad vid institutionen 2004-05-19, 2005-04-13 och fastställd av Nämnden för grundutbildning, forskning och forskarutbildning 2004-06-08, 2005-05-31.

2 FÖRKUNSKAPSKRAV

En godkänd inriktning om 40 p i lärarprogrammet samt godkänd kurs "Specialpedagogik och kommunikation I" (IPK18N).

3 SYFTE

Kursen syftar till att studenten fördjupar sina kunskaper i specialpedagogik och utvecklar färdigheter i att

- omsätta kunskaper från tidigare läst inriktning i lärarutbildningen så att alla elever lär och utvecklas
- analysera och planera undervisning för att hantera elevers olikheter i relation till delaktighet
- förebygga och åtgärda skolsvårigheter
- stödja elever med utvecklingsstörning
- stödja elever med svårigheter inom läs-, skriv- och matematikutveckling

4 INNEHÅLL OCH UPPLÄGGNING

Kursens innehåll och uppläggning utgår från att de studerande ska fördjupa sitt didaktiska kunnande för elever med och utan utvecklingsstörning. Fördjupningen ska ske i relation till tidigare studerad inriktning i lärarutbildningen alternativt tidigare examen och den pedagogiska verksamhet studenten avser arbeta inom. Olika slags hinder och möjligheter för utveckling behandlas i relation till delaktighet och kommunikation.

Möjligheter till egna val av fördjupning inom olika funktionshinder och/eller andra svårigheter finns inom ramen för VFU och examinationsuppgifter. VFU:n i kursen genomförs i form av intervju och observation samt en studentledd aktivitet. Kursen är indelad i fyra moment. I det fjärde momentet vävs kursen ihop i form av ett arbete med åtgärdsprogram för en elev i behov av särskilt stöd.

Moment 1: Elever med utvecklingsstörning – mål, delaktighet, samverkan och undervisning del I, 5 poäng varav VFU 2 p

Moment 2: Möjligheter och hinder för läs- och skrivutveckling, 5 poäng varav VFU 1,5 p

Moment 3: Möjligheter och hinder för matematikutveckling, 5 poäng varav VFU 1,5 p

Moment 4: Elever med utvecklingsstörning - mål, delaktighet, samverkan och undervisning del II, 5 poäng

I kursens samtliga moment ingår undersökande och dokumenterande forskningsmetodiska inslag. Undervisning sker i form av seminarier, föreläsningar, fältstudier, grupparbeten och diskussioner. Internet används för kommunikation, information och informationssökning. Både muntliga och skriftliga redovisningar av litteratur och genomförda arbeten förekommer. Kursen uppmärksammar demokrati, mänskliga rättigheter, etnicitet, genus och miljö.

Under kursens gång ges deltagarna möjlighet att påverka kursens innehåll. Lärare och deltagare skall i samråd konkretisera kursens syften. Vid frånvaro skall ersättningsuppgift genomföras efter överenskommelse med kursansvarig eller motsvarande. Elektronisk kursvärdering kommer att användas.

Moment I, 5 p och Moment 4, 5 p : Elever med utvecklingsstörning - mål, delaktighet, samverkan och undervisning, del I och del II.

Innehåll: I momenten skall undervisning av elever i behov av särskilt stöd analyseras och planeras. Uppmärksamhet skall ägnas elever både med och utan utvecklingsstörning. I moment 1 ligger tyngdpunkten på elever med utvecklingsstörning. Frågan om vilka barn som går i grundskolan och vilka som går i särskolan behandlas.

Moment 1:

- styrdokument och målfrågor för skolan och särskolan,
- särskolans historik,
- aktivitet och delaktighet,
- kommunikation och funktionshinder,
- olika inlärningssvårigheter,

I moment 4 :

- analys av läro- och kursplaner,
- stödåtgärder ur individ-, grupp- och organisationsperspektiv,
- förhållningssätt, arbetssätt och samverkan,
- åtgärdsprogram och andra planer.

VFU-uppgift: I momenten planeras och genomförs en aktivitet tillsammans med arbetslag och lärare för elever med utvecklingsstörning i särskola, samverkansklass eller samundervisningsklass. Dessutom skall en intervju med lärare på VFU-platsen genomföras.

Som examinationsuppgift i moment 1 planerar och om möjligt genomför studenterna i grupp, på grundval av litteratur och erfarenheterna från VFU:n, en didaktisk gruppuppgift som bygger på principen kooperativt lärande. Denna uppgift redovisas skriftligt. Examinationsuppgift i moment 4 är en tillämpningsuppgift på hela kursen (21-40 p). Studenterna skriver då individuellt ett åtgärdsprogram/en individuell utvecklingsplan för ett barn i behov av särskilt stöd med en kommenterande rapport.

Moment 2: Möjligheter och hinder för läs- och skrivutveckling 5 p

Innehåll: Läs- och skrivutveckling i relation till tidigare inriktning. Komplexiteten i läs- och skrivprocessen hos barn och ungdomar; i olika skolämnen och i olika pedagogiska situationer. Inom ramen för VFU ska studenten få möjlighet att omsätta teoretiska

kunskaper till praktisk pedagogik. Specialpedagogiska tillämpningar knyts till aktuell forskning inom området. Följande områden kommer att förekomma:

- möjligheter och hinder för läs- och skrivutveckling,
- läsande och skrivande i olika situationer och olika skolämnen,
- orientering om specialpedagogisk metodik och andra stödinsatser
- analysverktyg,
- handlingsprogram.

VFU-uppgift: Studenterna följer en elev och dokumenterar dennes studiesituation och utveckling, ger förslag till utvecklande arbete samt diskuterar detta i relation till litteratur och aktuell forskning i ämnet.

Moment 3: Möjligheter och hinder för matematikutveckling 5 p

Innehåll: I momentet ska studenten sätta matematik och matematiksvårigheter i relation till ämnen i tidigare inriktning eller examen och skaffa sig kunskaper om lärande, undervisning och utvärdering i matematik för att möta elever i matematiksvårigheter. Följande områden kommer att förekomma:

- orsaker och förklaringsmodeller som finns till matematiksvårigheter,
- matematiksvårigheter sedda ur olika perspektiv, t ex genus- och socialgruppsperspektiv,
- matematikdidaktik med utgångspunkt från såväl beprövad erfarenhet som aktuell forskning omfattande bl a, begreppsbildning, matematik och språk, arbetssätt och arbetsformer samt teoretiska perspektiv på lärande,
- diagnostiskt synsätt kopplat till analyser och bedömning av elevarbeten i olika typer av diagnoser,
- metoder att förebygga matematiksvårigheter och utveckla elevers matematikkompetens.

VFU-uppgift: Studenterna planerar och genomför undervisning i en klass och/eller grupp där elever i matematiksvårigheter finns. De skaffar sig underlag för en sammanställning över en elevs kunnande, attityd, motivation och självuppfattning i matematik. Dessutom skall studenten reflektera över det matematiska innehåll som eleven möter och vad olika arbetsformer och arbetssätt kan ha för betydelse för elevens lärande.

5 EXAMINATION

Moment 1 examineras genom en skriftlig gruppuppgift. Uppgiften är kopplad till VFU.

Moment 2 och 3 examineras genom en individuell skriftlig uppgift för vardera moment, som också redovisas muntligt. Uppgifterna är kopplade till VFU. Examinationen på moment 4 sker genom en individuell skriftlig uppgift.

Examination sker på momenten och på kursen som helhet. Som betyg på moment 1, 2 och 3 används något av uttrycken Godkänd eller Underkänd. Som betyg på moment 4 samt på kursen som helhet används något av uttrycken Väl godkänd, Godkänd eller Underkänd. För betyget Godkänd på kursen krävs att samtliga moment är godkända. För betyget Väl godkänd på hel kurs krävs godkänt resultat på moment 1-3 samt väl godkänt resultat på moment 4. Examination i moment 4 är en tillämpningsuppgift på hela kursen (21-40 p).

Studenter som godkänts på kursen ska på begäran erhålla kursbevis.

6 KURSLITTERATUR OCH ÖVRIGA LÄROMEDEL

Moment 1 + moment 4

Gemensam obligatorisk litteratur

- Andersson, I. (2004). *Lyssna på föräldrarna. Om mötet mellan hem och skola.* Stockholm: HLS Förlag. (247 s.)
- Blom, A. (2003). *Under rådande förhållanden: Att undervisa särskoleelever – nio lärare berättar.* Stockholm: FoU-enheten, Socialtjänstförvaltningen Stockholm stad, FoU-rapport 2003:3. <http://www.sot.stockholm.se/fou/rapporter/FoUrap03-3.htm> (104 s)
- Briggs, M. H. (1993). *Team talk: Communication skills for early intervention teams.* Journal of Childhood Communication Disorders, vol 15, no 1. (7 s) Köps vid kursstart.
- Gillberg, C., & Peeters, T. (2000) *Autism – medicinska och pedagogiska aspekter.* Stockholm: Cura förlag. (131 s.)
- Greenspan, S. (1999). What is meant by mental retardation? *International Review of Psychiatry*, 11, 6-18 (12 s)
- Göransson, K., (1982). *Hur förståelsen av verkligheten utvecklas.* Stockholm: Stiftelsen ALA (50 s).
- Putnam, J-A. (1999). *Cooperative learning and strategies for inclusion: Celebrating diversity in the Classroom.* Baltimore: Brookes (Kap 2, 25 s)
- Reuterberg, S-E. & Svensson, A. (2000). *Köns- och socialgruppsskillnader i matematik-orsaker och konsekvenser.* Göteborg: Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet (71 sidor)

- Sahlberg, P. & Leppilampi (1998): *Samarbetsinlärning*. Stockholm: Runa Förlag. 192 s.
Skolverket (SKOLFS 2001:23). *Rutiner för utredning och beslut om mottagande i den obligatoriska särskolan: med allmänna råd och kommentarer*. Stockholm:
Skolverket <http://www.skolverket.se/publicerat/publikationer> (45 s.)
Skolverket (2003): Kartläggning av åtgärdsprogram och särskilt stöd i grundskolan.
www.skolverket.se Publikationer. Sökord: åtgärdsprogram. (96 s.)
Tideman, M. (2003): *Synen på avvikande barn och på särskolan över tid*. I Carlbeck
kommittén (ed.) *För den jag är: om utbildning och utvecklingstörning:
delbetänkande* (s. 275 – 291). Köps vid kursstart.
Wahlund, B. (2002): *Åtgärdsprogram – för vad och för vem?* Magisteruppsats nr 21.
Lärarhögskolan i Stockholm: Institutionen för individ, omvärld och lärande,
<http://www.lhs.se/iol/publikationer>. (45 s)

Utöver angiven litteratur tillkommer webbaserat material (t.ex. aktuella propositioner och lagtexter), artiklar och ev. film. Valbar litteratur (ca 700 sidor) väljs i relation till valda områden.

Moment 2

Gemensam obligatorisk litteratur:

- Bodrova, E. & Leong, D.J. (1996). *Tools of the Mind Columbus*. Ohio: Merrill, an
inprint of Prentice Hall. (Utdrag s 147-164 tillhandahålles av kursansvarig) (17s)
Frost, J (2002) *Läsundervisning : praktik och teorier*. Stockholm: Natur & Kultur (256
s).
Myrberg, M. (2002) *Att förebygga och möta läs- och skrivsvårigheter. En
forskningsöversikt*. Stockholm: Skolverket (74 s)
Skolverket. (2003) *Att läsa och skriva. En kunskapsöversikt baserat på forskning och
dokumenterad erfarenhet*. (s72-120) (48 s)
[http://www.skolutveckling.se/utvecklingsteman/las_skriv/pdf/kunskapsoversikt_atlas
aochskriva.pdf](http://www.skolutveckling.se/utvecklingsteman/las_skriv/pdf/kunskapsoversikt_atlas_aochskriva.pdf)
Jacobson, C. & Lundberg, L. (red) (1995): *Läsutveckling och dyslexi*. (Kap 17)
Stockholm: Liber Utbildning . Stencil tillhandahålles vid kursstart.(12 s)
Manualer till tester/diagnoser.

Valbar litteratur: Den valbara litteraturen, ca 500 sidor, väljs utifrån studentens
inriktning och fokusering under fältstudier.

Referenslista (möjlig valbar litteratur):

- Alexandersson, M., Linderöth, J. & Lindö, R. (2001). *Bland barn och datorer. Lärandets villkor i mötet med nya medier.* s 62-98 Lund: Studentlitteratur. (37 s)
- Bergman, P. & Sjöqvist, L. (1992). *Två flugor i en smäll.* Stockholm: Almqvist & Wiksell. (109 s)
- Bergöö, K., Jönsson, K & Nilsson, J (1997). *Skrivutveckling och undervisning.* Lund: Studentlitteratur (198 s)
- Björk, M & Liberg, C. (1996). *Vägar in i skriftspråket.* Stockholm: Natur och Kultur. (166 s)
- Clay, Marie M. (1991). *Becoming Literate.* Heineman 1991 (345 s.)
- Dominkovic, K (1996). *Lässvårigheter i ett helhetsperspektiv.* Lärarhögskolan i Stockholm: Institutionen för specialpedagogik. (143 s)
- Doverborg, E & Österberg, Pramling, I. (1985). *Att förstå barns tankar.* Stockholm: Liber.
- Dysthe, O. (1996). *Det flerstämmiga klassrummet.* Lund: Studentlitteratur.
- Eriksen-Hagtvet, B. & Pálsdóttir, H. (1992). *Lek med språket.* Stockholm: Natur och Kultur. (268 s.)
- Graves, D. (1994). *Att undersöka världen.* Göteborg: Daidalos (119s)
- Graves, D. (1994). *Skriv-och läsbefruktning.* Göteborg: Daidalos (78s)
- Hoel, T (2001) *Samtal och skrivande (valda delar)* Lund: Studentlitteratur (ca 100 s)
- Høien, T. & Lundberg, I (1999). *Dyslexi. Från teori till praktik.* Stockholm: Natur och Kultur. (285 s)
- Molloy, G. (1996). *Reflekterande läsning och skrivning.* Lund: Studentlitteratur.
- Ozanne, B. (1996). *Running Records - en metod att systematiskt följa barns läsutveckling.*
- Göteborgs universitet. Institutionen för specialpedagogik. Specialpedagogisk bulletin Nr 5.
- Pehrsson, A. & Sahlström, E. (1999). *Kartläggning av läsning och skrivning ur ett deltagarperspektiv.* Göteborgs universitet: Institutionen för specialpedagogik. Specialpedagogiska rapporter. Nr 14
- Reichenberg, M. (2000). *Röst och kausalitet i lärobokstexter: en studie av elevers förståelse av olika textversioner.* Göteborgs Universitet: Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg Studies in Educational Sciences. (287 s)
- Snow, C.E., Burns, S., & Griffin, P. (Eds.) (1998) . *Preventing Reading Difficulties.* Washington D.C.: National Academy Press. (432 s)
- Skolverket: *Språket lyfter.* Stockholm: Skolverket.
- Skolverket: *Nationella Prov, år 5 och 9.* Stockholm: Skolverket.

Sundblad, B., Rudqvist, M.. & Allard, B. (2001). *Nya LUS-boken - En bok om läsutveckling*. Stockholm: Bonniers Förlag

Moment 3

Gemensam obligatorisk litteratur:

Löwing, M., Kilborn, W. (2002). *Baskunskaper i matematik*. Lund: Studentlitteratur. (372 sidor)

Magne, O. (1999). *Den nya specialpedagogiken i matematik – En utmaning i läroplanstänkande* Pedagogisk-psykologiska problem, Nr 655. Malmö: Institutionen för pedagogik. Lärarhögskolan, Malmö Högskola. (72 sidor)

Malmer, G. (1999). *Bra matematik för alla - nödvändig för elever med inlärningssvårigheter*. Lund: Studentlitteratur. (239 sidor)

Reuterberg, S-E. & Svensson, A. (2000). *Köns- och socialgruppsskillnader i matematikorsaker och konsekvenser*. Göteborg: Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet. (71 sidor)

Skolverket (2001). *Analysschema i matematik för skolåren före skolår 6*. Stockholm: Skolverket. (44 sidor)

alternativt:

Skolverket (2002). *Analysschema i matematik för skolåren 6-9*. Stockholm: Skolverket.

Sterner, G. & Lundberg, I. (2002). *Läs - och skrivsvårigheter och lärande i matematik*. Göteborg: NCM rapport nr 2002:2. (108 sidor)

Utöver detta tillkommer diverse artiklar. Möjlighet finns att i samråd med lärare byta ut någon av titlarna till någon i referenslistan eller till nyutkommen litteratur. Hänsyn bör tas till tidigare inriktning

Referenslista:

Ahlberg, A. (2001). *Lärande och delaktighet*. Lund: Studentlitteratur (173 sidor)

Doverborg, E, & Pramling Samuelsson, I. (1999). *Förskolebarn i matematikens värld*. Stockholm: Liber (146 sidor)

Engström, A. (1992). *Specialpedagogiska frågeställningar i matematik*. Örebro: Örebro universitet, Pedagogiska institutionen (32 sidor)

Johnsen-Höjnes, M. (1990). *Matematik som språk*. Malmö: Liber. (210 sidor)

Gran, B. (red). (1998). *Matematik på elevens villkor – i förskola, hem och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. (215 sidor)

Magne, O. (1998). *Att lyckas med matematik i grundskolan*. Lund: Studentlitteratur. (120 sidor)

Neuman, D. (1989). *Räknefärdighetens rötter*. Helsingborg: Liber. (248 sidor)

- Nämnaren Tema. (1997). *Algebra för alla*. Göteborg: Nämnaren, Institutionen för ämnesdidaktik, Göteborgs universitet. (ca 160 sidor) ISBN 91-88450-08-2
- Nämnaren Tema. (1995). *Matematik - ett kärnämne*. Göteborg: Nämnaren, Institutionen för ämnesdidaktik, Göteborgs universitet. (ca 170 sidor) ISBN 91-88450-04-X
- Nämnaren Tema. (1996). *Matematik – ett kommunikationsämne*. Göteborg: Nämnaren, Institutionen för ämnesdidaktik, Göteborgs universitet. (ca 200 sidor) ISBN 91-88450-06-6
- Nämnaren Tema. (2000). *Matematik från början*. Göteborg: Nämnaren, Nationellt Centrum för Matematikutbildning, Göteborgs universitet. (ca 250 sidor) ISBN 91-88450-20-1
- Pettersson, A. (1997). *Matematiken i utvärdering av grundskolan 1995. Analys av elevernas arbeten med mer omfattande matematikuppgifter i åk 9*. Stockholm: Lärarhögskolan i Stockholm, PRIM-gruppen. (78 sidor)